

Školní program proti šikanování

Vypracovala:
Mgr. Jolana Niemczykova
metodička prevence

Obsah:

- 1. Úvod**
- 2. Charakteristika šikany**
- 3. Podoby šikany**
- 4. Právní odpovědnost školy**
- 5. Trestně-právní hledisko šikany**
- 6. Prevence šikany**
- 7. Školní program proti šikanování**

1. Úvod

Program vychází z aktuálních dokumentů MŠMT:

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j.: MŠMT-21149/2016.
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28 ve znění pozdějších úprav.

2. Charakteristika šikany

Šikana je mimořádně nebezpečná forma agrese ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, která se v čase opakuje (nikoli nutně), je založena na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a v případě šikany učitele také profesionálně, která ohrožuje zdravý rozvoj osobnosti u všech jedinců. Dochází při ní k závažným psychickým traumatům s možnými dlouhodobými následky. Šikana je obzvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skryta. Je třeba vědět, že doprovází všechny kolektivy žáků, a to jak ve škole, tak i mimo školu v době osobního volna. Zahrnuje jak fyzické útoky, vydírání, loupeže, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Projevuje se i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.

Důležitými znaky šikanování je záměrnost, cílenost, opakování, nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese (citace z Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování...)

3. Podoba šikany

Přímá šikana může mít podobu **fyzickou** (např. bití, plivání, tahání za vlasy), **verbální** (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); **neverbální** (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení, schovávání, kradení věcí).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychickou újmu, poškodit status oběti. Hlavní agresor často využívá prostředníka, neútočí přímo. **Nefyzická** (např. záměrná ignorace nebo izolování žáka i učitele, rozšiřování pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení u učitele, ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace, ale postižený může být vmanipulován do situace, která má zapříčinit fyzické ublížení).

Kyberšikana – elektronická šikana (např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-mail). Má daleko větší dosah, než šikana tváří v tvář, bývá často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy nezbytné, pokud probíhá

klasická šikana, prověřit i situaci v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.). V současnosti jde o jednu z nejčastějších forem šikany. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví.

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese nebývá vždy jasná. Škádlení je žák schopen opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agrese neumí bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací. Většina obětí šikany a jejích svědků šikanu tají, bojí se někomu svěřit.

Důvody šikany

Důvodem k šikaně může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga (např. fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, barva pleti, tělesná neobratnost, inteligence, jazyková i komunikační bariéra). Také důvod etnický (např. anticiganismus, rasové a národnostní příslušnosti, náboženské vyznání nebo víra, sexuální orientace...).

Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit:

- šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Nelze ji považovat za individuální záležitost konkrétního pedagoga. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel;
- šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí učitel x žák, kdy žák se dostane do pozice větší moci než pedagog;
- šikana zaměřená na pedagoga se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách, na chodbách, ale může se odehrávat i mimo školu ve veřejných prostorech, místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru;
- je třeba mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti;
- agresivní chování s cíle ublížit učiteli ze strany vedení, kolegů, podřízených kolegů, nebo šikana ze strany zákonných zástupců patří do oblasti pracovněprávní problematiky a řeší ji trestní zákoník či občanský zákoník.

4. Právní odpovědnost školy

Škola má nezpochybnitelnou odpovědnost za své žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. **Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, neprodleně řeší jeho projevy a všem obětem poskytne okamžitou pomoc.**

Podle vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance školy a školních zařízení řízených MŠMT, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí,

odpovídá za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

Ředitel školy má odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle §101 a §102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Z hlediska trestního zákona může šikánování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění vydírání §175, omezování osobní svobody §171, útisku §177, ublížení na zdraví §145, těžké ublížení na zdraví §146, loupeže §173 atd.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany:

- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak i žáka, který byl obětí. (§21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání);
- škola ohlašuje OSPOD takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se svým chováním ohrožuje samo;
- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat i na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jím pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, ideálně přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR.

Podávání podnětů, stížností a oznámení

Škola má stanovený postup pro příjem podnětů a stížností ze strany zaměstnanců, žáků a zákonných zástupců. Podněty a stížnosti jsou podávány ředitelce školy osobně nebo prostřednictvím výchovného poradce – metodika prevence či pedagogů. Při anonymním podání mohou žáci ve škole využít schránku důvěry.

V případě podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně školního metodika prevence či výchovného poradce, je nutné se obrátit na ředitelku školy. Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitelky školy a postup v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost nebo oznámení České školní inspekci. Stížnost nebo oznámení ČŠI se mohou podat na všech pracovištích písemně, osobně nebo v elektronické podobě (ústředí ČŠI: Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5).

Stížnost je možno podat i školskému ombudsmanovi (ombudsman@msmt.cz), veřejnému ochránci práv (podatelna@ochrance.cz) a na příslušné zastupitelství.

5. Trestně-právní hledisko šikany

V trestním zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.

Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako podle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky

a řízení o nich (dále jen „zákon o přestupcích“), resp. zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití podle ustanovení § 7 zákona č. 251/2016 Sb. (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). **Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.**

Kyberšikana není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů: např. nebezpečné pronásledování – stalking, důvodné obavy o život nebo zdraví své či blízkých – zaslání SMS s úmyslem přimět ji k sebevraždě, pomluva – zveřejňování fotografií i telefonu oběti – pomluva

Ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, je **trestně odpovědnou osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Trestný čin se pak označuje provinění. I když dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, mohou mu být dle tohoto zákona soudem pro mládež uložena opatření potřebná k jeho nápravě.**

Povinnost překazit páčání nebo spáchání trestného činu (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu překazit. Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. **Jestliže to neudělá** a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, **sám spáchal trestný čin nepřekazení trestného činu a vystavuje se trestnímu postihu.** V případě šikany by se mohlo jednat o následující trestné činy: vraždy, zabití, těžkého ublížení na zdraví, zbavení osobní svobody, loupeže, vydírání, znásilnění, pohlavního zneužití, krádeže.

Neoznámení trestného činu (§368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. **Jestliže to neudělá** a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, **sám spáchal trestný čin neoznámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu.** V případě šikany by se mohlo jednat o následující trestné činy: vraždy, těžkého ublížení na zdraví, zbavení osobní svobody.

Při oznamování a zjišťování informací je zapotřebí mít na paměti **presumpci nevinu**, tedy dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět jako by byl vinen.

6. Prevence šikany ve škole

Prevence patří na naší škole k hlavní formě boje proti šikaně.

Všichni pedagogičtí pracovníci ve škole se snaží vytvářet bezpečné prostředí důvěry, založené na přátelských vztazích mezi pedagogy a žáky, ale zejména na přátelských vztazích mezi žáky.

Ve škole pracují zkušení odborníci a školní metodik prevence, kteří monitorují a případně rozpoznají i počáteční stadia šikany.

Ve škole probíhají aktivity zaměřené na prevenci šikany při výuce i mimo vyučování, zahrnuté ve Preventivním programu školy.

Ve školním řádu je uvedeno, jak se mají žáci při vyučování i mimo ně chovat. Také jsou v něm uvedeny postihy za jeho porušování.

Pozitivně motivujeme úspěchy u „slabších jedinců“, ale také motivujeme „silné jedince“ k pomoci slabším.

Motivujeme rodiče žáků ke spolupráci se školou nejen v oblasti šikany. Snažíme se navodit pocit důvěry, kdy rodič otevřeně komunikuje s pedagogem a je schopen upozornit na rizikové chování u svého dítěte, ale zejména ve vztahu spolužáků k němu.

Všechny projevy šikany okamžitě řeší třídní učitelé spolu s metodikem prevence a podle závažnosti jsou ihned oznámeny zákonným zástupcům žáků, případně policii a OSPOD.

V případě řešení případů šikany jsou pedagogové informováni na pedagogické radě nebo na pracovní poradě.

Školní metodik prevence chodí na pravidelná školení a informace z nich předává ostatním pedagogům.

V případě potřeby spolupracuje škola při řešení šikany s PPP, SVP, psychiatry, OSPOD a policií.

Preventivní opatření ředitelky školy:

- ředitelka školy se orientuje v metodice, organizaci a právní problematice šikanování;
- ředitelka školy dbá na další vzdělávání pedagogů, zejména pracovníka pověřeného řešením šikany (školního metodika prevence) v akreditovaných kurzech k problematice prevence šikany;
- zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, na vytypovaných rizikových místech školy, kde by mohlo docházet k šikanování;
- žáci, pedagogové i rodiče jsou vždy na začátku školního roku informováni o nebezpečnosti a důsledcích šikany (zpravidla na úvodní třídní schůzce);
- ředitelka školy dbá na dodržování školního řádu pedagogickými pracovníky, žáky i rodiči;
- odpovídá za plnění Preventivního programu školy.

Preventivně výchovná činnost se žáky:

- za preventivní činnost se žáky zodpovídají učitelé;
- preventivní činnosti jsou zařazovány pravidelně dle Školního preventivního programu v návaznosti na probírané učivo, nebo aktuálně podle potřeby;
- žáci jsou vzděláváni, aby věděli, co je a co není šikan a jak postupovat, když se stanou svědky nebo dokonce obětí šikany;

- pedagogové pracují s třídními kolektivy na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů;
- vyučující se snaží vyvarovat činnostem, které by mohly vyvolat napětí ve třídních kolektivech a následně potřebu uvolnit negativní energii na spolužácích (veřejné vyhlásování výsledků písemných prací, zesměšňování, srovnávání výsledků jednotlivců, zadávat neohlášené písemné práce, zadat několik písemných prací za den, křičet, ironizovat, zastrašovat...).

Prevence v oblasti komunikace:

Velice důležitá je informovanost všech pracovníků školy o rizikovém chování v oblasti šikany. Informování probíhá v těchto liniích:

- **pravidelně** na pracovních poradách a pedagogických radách;
- **průběžně** ihned při zjištění negativního chování mezi spolužáky, sdělí pedagog tuto skutečnost třídnímu učiteli, školnímu metodikovi prevence a výchovnému poradci; následuje sledování problémových žáků, aby nedošlo k rozvoji šikany;
- **shrnutí** po vyšetření případu šikany školní metodik prevence (výchovný poradce) na pracovní nebo pedagogické radě informuje ostatní kolegy o způsobu a výsledku řešení šikany či případném potrestání viníků.

Primární prevence:

- spolupráce preventivního týmu s pedagogy;
- spolupráce metodika prevence a výchovného poradce s třídními učiteli;
- včasná spolupráce s rodiči;
- depistáž rizikového chování žáků;
- plnění Školního preventivního programu;
- pravidelné sebevzdělávání v dané problematice;
- předání informací ze školení;
- okamžitá pomoc ohroženým žákům.

Sekundární prevence:

- Sekundární prevenci škola předává k řešení odborníkům z PPP, SVP, psychiatrům mimo školní zařízení.

Další důležitá hlediska prevence:

- **Kvalitní složení preventivního týmu:** Preventivní tým tvoří ředitelka školy, školní metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel.
- **Vytipování rizikových míst ve škole.**

7. Školní program proti šikanování

1. Zmapování situace (analýza a evaluace před a po zavedení programu).

V září 2015 byl vypracován první program proti šikanování na základě Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j.: MŠMT – 22294/2013-1. S programem byli seznámeni všichni pedagogové, kteří podle něho celý rok pracovali.

Pro školní rok 2016/2017 byl Školní program proti šikanování přepracován z důvodu nabytí účinnosti nového Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j.: MŠMT-21149/2016 Aktuální

stav žákovských kolektivů v 1. až 5. ročníku byl zjištěn individuálními rozhovory s třídními učitelkami.

Motivování pedagogů pro změnu

Všichni pedagogové školy si uvědomují závažnost a nebezpečí šikany. Vědí, že šikanu je nezbytné řešit v počátečním stadiu s maximálním ohledem na oběti. Také si uvědomují, že se i oni mohou stát objektem šikany. Nejúčinnější motivací je touha pedagogů pracovat v klidném a podnětném prostředí nejen pro žáky, ale i zaměstnance školy.

2. Společné vzdělávání a supervize pedagogů

Školní metodik prevence zatím nemá vystudováno Specializační studium Prevence sociálně patologických jevů, ale pravidelně se zúčastňuje školení týkající se této problematiky. Někteří pedagogové se účastní školení, ale většina pedagogů prohlubuje své znalosti samostudiem.

3. Stanovení realizačního týmu (vedení školy, zástupci třídních učitelů, školní metodik prevence a výchovný poradce).

Preventivní tým tvoří ředitelka školy, výchovná poradkyně, školní metodička prevence.

4. Stanovení společného postupu při řešení šikanování

Postupy řešení šikanování

I. Odhad stádia šikany

Odhalení šikany bývá obtížné. Běžné pedagogické postupy většinou selhávají. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených. Bezpečné a účinné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stádia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních pokročilých stádií.

Počáteční stádium – je druh šikany, vyskytující se nejčastěji. Oběti poměrně otevřeně mluví o tom, co se stalo a kdo je šikanoval. Svědkové vyjadřují nesouhlas se šikanováním a bez většího strachu vypovídají, násilí nepopírají a vyjadřují vůči němu výhrady. Členové skupiny projevují soucit s obětí, agresory vnímají negativně, nebojí se vyjádřit, ve skupině je malá soudržnost, nespolupráce, omezená svoboda projevu a názoru, atmosféra je však ještě „živá“.

Pokročilé stádium – je nutné okamžitě zakročit, neboť je bezprostředně ohroženo zdraví obětí. U obětí je patrná ustrašenost, nechce prozradit, kdo jí ublížil. Svědkové odmítají vypovídat, tvrdí, že nic neviděli a neslyšeli, že nesmějí nic říct, násilí bagatelizují nebo ho popírají. Členové skupiny obětí kritizují a znevažují, oceňují a chrání agresory a hledají pro ně polehčující okolnosti. Ve skupině je těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody. „Špatně se tu dýchá.“

II. Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu (Kolář 2011)

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
2. rozhovor s informátory a oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace obětí s agresory);
5. ochrana obětí;
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování s metodě usmíření);

- b) rozhovor s agresory (směřování s metodě vnějšího nátlaku);
- 7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření;
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný poradce nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
- 8. třídní hodina:
 - a) efekt metody usmíření;
 - b) oznámení potrestání agresorů;
- 9. rozhovor s rodiči oběti;
- 10. třídní schůzka;
- 11. práce s celou třídou.

Literatura: (Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany – Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

III. Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář 2011)

A. První (alarmující) kroky pomoci

- 1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
- 2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí;

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

- 3. zalarmování pedagogů na chodbě a informování vedení školy;
- 4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
- 5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
- 6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům;

C. Vyšetřování

- 7. rozhovor s obětí a informátory;
- 8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
- 9. individuální případně konfrontační rozhovory se svědky;
- 10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi);

D. Náprava

- 11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Literatura: (Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany – Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

6. Primární prevence ve výuce

Do výuky téměř ve všech předmětech jsou zařazována témata týkající se prevence šikany. Obsáhlejší kapitola věnovaná kompetencím v oblasti šikany jsou uvedeny ve Preventivním programu školy.

7. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech

Naši žáci se účastní akreditovaných preventivních programů pořádanými neziskovými organizacemi, besed realizovaných pracovníky OSPOD a besed realizovaných Policií ČR.

8. Ochranný režim (školní řád, dohledy učitelů)

Škola má vypracovaný podrobný školní řád, ve kterém jsou ukotvena základní práva a povinnosti žáků i jejich zákonných zástupců ve škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky. Dále provoz a vnitřní režim školy, podmínky zajištění bezpečí a ochrany zdraví dětí. Důležitá je i kapitola stanovující podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze stran žáků.

Nedílnou součástí školního řádu jsou i pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků, podmínky zajištění ochrany žáků před rizikovým chováním a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí. Vždy na začátku školního roku jsou žáci školy i jejich zákonní zástupci seznámeni se školním řádem. Školní řád je také k dispozici na webových stránkách školy.

10. Spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s prevencí a řešením šikany ve škole, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách).

Rodiče jsou o nebezpečí šikany a postupech řešení šikany seznámeni na začátku školního roku při třídních schůzkách.

Rodiče aktérů šikany (oběti i agresori) jsou pozváni do školy na výchovnou komisi (výchovné jednání) k řešení vzniklé situace.

V případě výskytu závažné formy šikanování jsou rodiče ostatních žáků pozváni na mimořádnou třídní schůzku.

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědná ředitelka školy, která deleguje pravomoci v rámci preventivního týmu.

Při šetření spolupracuje preventivní tým s ostatními pedagogy školy, s rodinou oběti i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogové na taktický přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací (zákon o ochraně osobních údajů č.110/2019 Sb.)

Důležité je předem informovat rodiče, jak mají postupovat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Školními problémy se zabývá též školská rada.

11. Školní poradenské služby

Ve školním poradenském pracovišti pracuje školní metodička prevence, která je k dispozici žáků, pedagogům i rodičům při řešení všech podnětů z jejich strany. Vedoucí poradenského pracoviště je výchovná poradkyně, dále zde působí dvě speciální pedagožky.

Z každého výchovného jednání a výchovné komise se zákonnými zástupci žáka provede zápis, který se archivuje.

V případě šetření šikany jsou rodiče aktérů pozváni na výchovnou komisi

První fáze:

a) na výchovnou komisi je pozván agresor spolu s rodiči, vedením školy, třídním učitelem, výchovným poradcem a metodikem prevence

Nástin struktury výchovné komise:

- přivítání a představení aktérů jednání;
- seznámení s programem jednání (důvod, proč byla komise svolána);
- stanovisko školy k problému;
- vyjádření zákonných zástupců;
- možná navrhovaná opatření ze strany zák. zástupců (možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte – agresora, aby se situace zlepšila a již neopakovala, možnost spolupráce se školou);

- seznámení rodičů s konkrétními možnostmi řešení, které navrhuje škola;
- stanovit časový horizont (z hlediska nápravy chování agresora);
- **upozornit rodiče na další výchovná opatření, pokud by nedošlo k nápravě. Zpětná vazba;**
- kontrola podle stanoveného časového horizontu (zda se situace zlepšila).

Zákonní zástupci žáků musí být na jednání pozváni písemně a mezi jednotlivými jednáními se zák. zástupci by měla být časová prodleva. Z jednání bude proveden zápis s obsahem jednání, podpisy všech zúčastněných a souhlasem zákonného zástupce, že byl s celou záležitostí seznámen a s navrhovaným řešením souhlasí.

Druhá fáze:

a) na výchovné jednání je pozvána oběť s rodiči, vedením školy, třídním učitelem, výchovným poradcem a školním metodikem prevence

Nástin struktury výchovného jednání:

- schůzka je zorganizována v jiném dni, než je den jednání s rodiči agresora. **Rodiče se ve škole nesmějí potkat!**
- zákonní zástupci jsou informováni o průběhu řešení situace, a jaká opatření byla přijata k nápravě;
- časový horizont pro sledování situace;
- spolupráce a ochrana oběti;
- zákonní zástupci oběti dostanou kontakt na školské poradenské zařízení – PPP, SVP, psychiatra.

Třetí fáze:

Práce s celou třídou:

O řešení situace a závěrech jsou informováni spolužáci preventivním týmem. Zároveň jsou informováni o nastavení pravidel, která budou dodržovat všichni ve třídě.

- školní metodik prevence a třídní učitel informují ostatní pedagogy o řešení případu;
- postiženou třídu je třeba sledovat;
- ozdravení třídy je dlouhodobý proces;
- v případě, že se šikanu nepodaří zastavit, je nutné povolat odborníky;
- práce se třídou v oblasti prevence – rozvíjení kamarádských vztahů a bezpečné klima;
- zajištění součinnosti a koordinace informačních toků;
- opatření – využijí se opatření ze školního řádu, klasifikační řád.

Strategie vyšetřování:

- zajištění bezpečí oběti, případně informátora;
- zvýšení dozoru pedagogů na rizikových místech školy;
- ochránit a zabránit prozrazení informátora;
- rozhovor s informátorem, s obětí;
- dokumentace poskytnutých prvotních údajů, důkazů;
- kontaktování odborníka na vyšetřování šikany, policie (podle závažnosti šikany);
- poskytnutí dosavadních dostupných informací přízvaným odborníkům;
- zajištění vyšetřovací místnosti.

Ukončení vyšetřování – nápravná opatření

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitelky školy);
- snížení známky z chování;
- převedení agresora do jiné třídy;

- ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění do pobytového oddělení SVP, případně dobrovolný pobyt v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá podnět OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán;
- zajištění ochrany oběti a informátora (pravidelná setkání, odborná péče);
- oznámení o potrestání agresorů před celou třídou – vyjádření stanoviska vedení školy;
- léčba skupiny – v případě potřeby zajistit intervenční program ve spolupráci s odborníky;
- doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí).

12. Spolupráce se specializovanými zařízeními

Při předcházení případů šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, výchovného poradce a školního metodika prevence s dalšími institucemi a orgány:

- v resortu školství – PPP, SVP, SPC;
- v resortu zdravotnictví – pediatři, odborní lékaři, dětský psycholog, psychiatr, odborná poradenská a terapeutická péče;
- v resortu sociální péče – OSPOD, oddělení sociální prevence – kurátoři, nestátní neziskové organizace (NNO) specializujícími se na prevenci a řešení šikany;
- v resortu represe – Policie ČR.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, ředitelka školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Ředitelka školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin, popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí ředitelka školy spolupráci s orgány ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

13. Vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

V případě potřeby může ředitelka školy vyzvat ke spolupráci ředitele dané školy při řešení šikany.

Vypracovala:

.....
Mgr. Jolana Niemczyková
školní metodička prevence

Schválila:

.....
Mgr. Petra Cemerková Golová
ředitelka školy

Schválila:

.....
Mgr. Dagmar Gomolová
vedoucí ŠPP, výchovný poradce

V Třinci dne 27. září 2024